

## ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Доненко Ельдар

Сучасний етап розвитку суспільства, що характеризується високим рівнем соціальної нестабільності та кризовими явищами, висуває підвищені вимоги до професійної підготовки майбутніх психологів. Від того, наскільки сформована мотиваційна сфера студента, залежить не лише його академічна успішність, а й глибина засвоєння фахових знань та стресостійкість. Водночас в умовах сучасного освітнього середовища спостерігається загострення проблеми академічної прокрастинації, яка часто виступає деструктивним механізмом психологічного захисту. Це актуалізує потребу дослідити взаємозв'язок між домінуючими мотиваційними тенденціями (мотивом прагнення до успіху чи уникнення невдач), рівнем самоефективності та здатністю долати прокрастинацію у навчально-професійній діяльності [1–4].

**Мета** публікації полягає у теоретичному обґрунтуванні психологічних особливостей впливу мотивації досягнення та загальної самоефективності на схильність до академічної прокрастинації у студентів-психологів.

Проблема мотивації навчально-професійної діяльності є однією з центральних у педагогічній та віковій психології. Аналіз наукової літератури свідчить, що мотивація досягнення не є монолітним утворенням. Згідно з класичними підходами (зокрема, моделлю ризику вибору Дж. Аткинсона), вона складається з двох протилежних тенденцій: прагнення до успіху та уникнення невдачі. Для майбутніх психологів домінування мотиву прагнення до успіху (орієнтація на результат, ініціативність, готовність брати на себе особисту відповідальність) є фундаментальною передумовою професійного зростання.

Натомість студенти з домінуванням мотивації уникнення невдач схильні виявляти підвищену тривожність та страх професійної некомпетентності. Усвідомлення складності психіки людини та відповідальності за втручання в неї

нерідко призводить до активізації захисних механізмів, найпоширенішим з яких є академічна прокрастинація. У цьому контексті прокрастинація (за Б. Такманом) розглядається як ірраціональне відкладання виконання навчальних завдань, що слугує ілюзорним захистом від можливого неуспіху: відкладаючи підготовку, студент отримує виправдання для потенційно низького результату.

Для розриву цього деструктивного кола критичного значення набуває віра індивіда у власну здатність мобілізувати ресурси - феномен загальної самоефективності (за Р. Шварцером та М. Єрусалемом). Самоефективність виступає потужним каталізатором мотивації досягнення. Студенти-психологи з високою вірою у власну компетентність здатні витримувати початковий психологічний дискомфорт при зіткненні зі складним матеріалом, не вдаючись до уникаючої поведінки. Відповідно, саме поєднання вираженої мотивації прагнення до успіху та високої загальної самоефективності дозволяє долати прокрастинацію та перетворювати ситуативну мотивацію на стратегічну мотивацію досягнення високого рівня майстерності.

Отже, теоретичний аналіз дозволяє стверджувати, що успішність навчально-професійної діяльності майбутніх психологів детермінується складною взаємодією мотиваційних та регуляторних чинників. Високий рівень загальної самоефективності та домінування мотиву прагнення до успіху виступають ключовими предикторами подолання академічної прокрастинації. Перспективи подальших досліджень вбачаються в емпіричній перевірці окреслених теоретичних положень, зокрема у встановленні кореляційних зв'язків між показниками мотивації (за Т. Елерсом), самоефективності та схильності до прокрастинації у студентів-психологів.

#### Список використаних джерел

1. Баклицький І. О. Психологія навчальної мотивації у закладах вищої освіти. *Вісник психології*. 2020. № 4. С. 12–18.
2. Занюк С. С. Психологія мотивації. Київ: Либідь, 2002. 304 с.
3. Климчук В. О. Розвиток внутрішньої мотивації студентів: теорія і практика. Київ: Освіта України, 2018. 240 с.
4. Кочарян О. С., Фролова Є. В., Павленко В. М. Структура мотивації навчальної діяльності сучасного студентства. *Психологічний часопис*. 2019. Т. 5, № 2. С. 45–56.